

Význam očkování proti HPV v prevenci adenokarcinomu děložního čípku

MUDr. Petr Halada

Porodnická a gynekologická klinika LF UK a FN Hradec Králové

V posledních letech zaznamenáváme nárůst výskytu adenokarcinomu děložního čípku a pokles výskytu jeho dlaždicobuněčné formy. Pokud jde o vakcinaci proti HPV, setkáváme se zde se zkříženou ochranou. Protilátky vytvořené při odpovědi vyvolané vakcinačními antigeny totiž mohou poskytovat ochranu i proti jiným blízké příbuzným antigenům. Rozšiřuje se tak spektrum účinnosti vakcinace. Tato skutečnost může sehrát podstatnou roli v prevenci nejenom dlaždicobuněčných karcinomů děložního čípku, ale i adenokarcinomů.

Klíčová slova: adenokarcinom čípku, HPV, vakcinace.

Significance of HPV vaccination in preventing cervical adenocarcinoma

In recent years, there has been an increase in the incidence of adenocarcinoma of the uterine cervix and a decrease in the incidence of the squamous-cell form. Regarding vaccination against HPV, cross-protection is encountered. Antibodies formed during the response generated by vaccine antigens can also provide protection against other closely related antigens. Thus, the spectrum of vaccine efficacy is extended. This fact may play an essential role in preventing not only squamous-cell carcinomas of the uterine cervix but also adenocarcinomas.

Key words: cervical adenocarcinoma, HPV, vaccination.

Pediatr. pro Praxi 2010; 11(2): 135–136

Úvod

Vzestup incidence adenokarcinomů nelze přičítat na vrub jenom lepšímu zachytu dlaždicobuněčných lézí a tím relativnímu poklesu jejich incidence. Podle některých studií můžeme na adenokarcinom děložního čípku pohlížet jako na nebezpečnější histologickou formu. Na základě publikovaných dat víme, že účinnost vakcín proti HPV je vyšší u žen, které nepřišly do kontaktu s příslušnými HPV typy, proti kterým je vakcína zaměřena. Skutečnost, že adenokarcinom čípku významně postihuje mladší věkové skupiny, podtrhuje smysl očkování žen proti HPV před zahájením pohlavního života, tedy v ambulančních dětských a dorostových lékárnách.

Incidence a mortalita

V roce 2002 bylo celosvětově zaznamenáno 493 243 nových případů karcinomu děložního čípku. Absence organizovaného screeningu v České republice je hlavní příčinou stagnujících hodnot incidence od 70. let minulého století. V roce 2003 to bylo 19,2 případů na 100 000 žen. V absolutních číslech je to 1 007 případů. Asi 400 žen ročně na tuto diagnózu v České republice umírá.

Histologické typy

Pokud jde o histologické typy, tak dlaždicobuněčný karcinom má původ v buňkách dlaždicového epitelu, obvykle uloženého na vnějším povrchu děložního čípku. Adenokarcinom

má původ v buňkách žlázového epitelu, který se typicky nachází v kanále děložního čípku. Dlaždicový karcinom se vyskytuje v 75 % celkového počtu zhoubných nádorů děložního čípku, adenokarcinom pak ve 23 % a jeho incidence vzrůstá.

Etiologie a epidemiologie

Nejméně 30 typů HPV má vztah ke sliznici genitálního traktu a asi 15 z nich považujeme za vysoce rizikové. Celkem 99,7 % karcinomů děložního hrdla je pozitivních na některý z nejčastějších vysoce rizikových typů HPV. HPV typu 16 a 18 zodpovídají za zhruba 70 % cervikálních karcinomů. Dalšími nejčastějšími typy HPV s vysokým onkogenním potenciálem jsou 45, 31 a 33. Pokud se blíže podíváme právě na adenokarcinom čípku, tak přítomnost DNA

vysoce rizikových HPV lze prokázat u 56–94 % případů. V jeho etiopatogenezi se kromě HPV 16 a 18 též významně uplatňují ještě HPV typu 45 a 31. V průběhu života se virem HPV infikuje více než 80 % žen. Tato infekce je však ve vysokém procentu přechodná a je eradikována imunitou nositelek. Ve věku nad 35 let zůstávají pouze 3 % žen pozitivních pro high-risk typy HPV. Příčiny perzistence viru u těchto žen nejsou zcela známé.

Specifické rysy

Prekancerózy žlázového epitelu se hůře detekují. Endocervikální kanál není pro gynekologické preventivní stěry z děložního čípku tak dobře přístupný jako vnější povrch děložního čípku. Detekce všech forem neoplazie žlázových buněk včetně adenokarcinomu in

Graf 1. Prevalence typů HPV u invazivního cervikálního karcinomu

